

Kroz našu zemlju

ZEMLJORADNIČKE ZONE U BLIŽOJ OKOLINI ŠTIPA

Geografski položaj Štipa, najvećeg gradskog naselja Istočne Makedonije, pruža mogućnost stanovnicima da koriste aluvijalnu ravan Bregalnice, prostranu levu padinu doline Otinje i površ Ježevo Polje. Zbog toga je bliža okolina varoši relativno povoljna za razne grane poljoprivrede, pretežno za baštovanstvo, vinogradarstvo i gajenje žita.

Po fizičko-geografskim uslovima ravan Bregalnice je najpovoljnija za zemljoradnju: tle je od plodnih rečnih nanosa, temperature relativno visoke i zemljište vlažno. Zato u ovoj zoni, sastavljenoj od mesta zvanih »laki«, uspevaju povrće i kukuruz. Gaje se razne vrste povrća, a naročito paprike, luk i kupus. Povrtarstvo predstavlja najracionalnije iskorišćavanje poljoprivrednih površina. Od povrća dobijaju se proizvodi koji zadovoljavaju potrebe pojedinih domaćinstava i iznose se na štipsko tržište. Zbog toga je ravan Bregalnice vrlo važno privredno područje Štipa. Buduća naprednija poljoprivreda treba da otkloni problem privremenih poplava.

Južno od Štipa na levoj strani Otinje, delimično i levo od Bregalnice, diže se padina Kumluk sastavljena od kosa i dolova. Atmosferska voda, koja padne, većinom otiče. Zbog toga ova zona jako je sušna i kao takva najviše je pod vinovom lozom, mestimično i pod duvanom. Vinova loza zauzima temena i padine kosa, koje joj po prirodi najbolje odgovaraju. Loza u okolini Štipa odavno je odomaćena. U Srednjem veku samo manastir Hilendar imao je u bližoj okolini Štipa pedeset imanja pod vinogradima.¹ Vinogradarstvo je i kroz tursko doba davalo dobre prihode. Stara loza postradala je od filoksere između 1910 do 1920 godine. Sada je ona zamenjena američkom lozom (oko 430 ha). Vinogradarska zona je u isto vreme i voćarska. Gaje se trešnje, kajsije, bademi i drugo. Trešnje su dobrog kvaliteta i veoma poznate.

Površ Ježevo Polje na desnoj strani Bregalnice spada u glavne žitorodne delove bliže okoline Štipa. Kulture žita jače su rasprostranjene u novije vreme otkako su izorane ledine. Najviše se gaji obična pšenica. Jake suše ili vetrovi u doba, kada pšenica sazreva, utiču nepovoljno na žetvu. Stoga je njen prinos promenljiv. Druga žita, i to ječam i raž, daleko izostaju iza pšenice i na njih se obraća malo pažnje. Ostale kulture koje se vide na Ježevom Polju i na neznatnom prostranstvu jesu mak za opijum i pamuk.

Za vreme Turaka na najvećem delu obrađenog zemljišta u bližoj okolini Štipa bili su zastupljeni feudalni odnosi. Tada zemlja nije pripadala Makedoncima koji su je obrađivali kao izmećari i čifičije, već je pripadala pojedinim turskim gospodarima naseljenim u gradu. Posle oslobođenja od Turaka zemlja je postala slobodan posed mnogih varošana. Posedi su redovno mali, jer iznose od 0,5 do 2, retko do 3 hektara.

S novim društvenim razvojem u našoj državi od 1947 godine razvijen je u Štipu i državni sektor poljoprivrede. Državno poljoprivredno dobro »Kali-merovo« raspolaže najplodnijim zemljištem oko Bregalnice, prostranim oko 80 hektara. Pomenuto dobro sa znatnim količinama povrća čini važnu osnovu državnog sektora u socijalističkoj privredi Štipa uopšte.

*

Savremenim razvitkom naše države omogućeno je poslednjih godina da Štip dobije funkciju industriskog centra. Zbog toga je u novije vreme broj stanovništva u naselju vidno porastao. U vezi s povećanjem stanovništva potrebno je povećati i unaprediti u bližoj okolini varoši naročito proizvodnju povrća. Današnja proizvodnja ne može da podmiri sve potrebe Štipa. Zato povrće u izvesnoj količini mora da se uvozi sa strane — iz Strumice, Kočana

¹ J. Dedijer; Nova Srbija, Beograd 1913, str. 127, 128.

i t. d. Pošto su prirodni uslovi pogodni pored Bregalnice, to ih treba što više iskoristiti. Gajenje povrća treba povećati na račun kukuruza.

Imajući na umu da je štipski hatar pogodan i za vinogradarstvo potrebno bi bilo, radi njegova većeg razvitka, učiniti sledeće: povećati vinogradarsku površinu, uvesti mašinsku obradu i izgraditi stalne vinogradarske objekte. Tako će Štip postati poznato vinogradarsko naselje kao što je bio u prošlosti.

U zoni pod vinovom lozom treba povećati površine zasadene voćem, naročito trešnjama.²

VRSTE TLA U VRANJSKOJ KOTLINI (kratak osvrt)

I.

A. Stebut na svojoj pedološkoj karti Jugoslavije u Vranjskoj kotlini izdvojio je uglavnom dva tipa zemljišta: gajnjaču u nižim i ravnijim delovima oko Južne Morave i planinsko-skeletno tlo u ostalim prostranijim delovima.¹ Ovakvo izdvajanje pedološkog tla nosi obeležje velike uprošćenosti. Međutim, promatranja vršena u tom pravcu pružaju stvarniju pretstavu. U zavisnosti od geološke podloge, reljefa, klime i vegetacije Vranjska kotlina odlikuje se znatnim šarenilom tipova zemljišta; mestimično se javlja i pravi mozaik od pedoloških procesa i vrsta tla.

II.

Uska zona aluvijalne ravni Južne Morave sastoji se od materijala koji su nanele glavna reka i njene mnogobrojne pritoke, među pomenutim materijalom možemo izdvojiti tri vrste. U plavljenim delovima ravni, koji leže bliže koritu Južne Morave, vide se finije naslage aluviona, odnosno rečne gline tamne boje. Pomenuta boja javlja se usled većih količina humusnih sastojaka. A u neplavljenim, pretežno ivičnijim delovima aluvijalne ravni, postoje dve vrste zemljišta: šljunkoviti nanosi i peskovita glina. Ove naslage najviše potiču od pojedinih moravinih pritoka. Najzad na izvesnim plavljenim delovima aluvijalne ravni duže se zadržava voda gradeći bare i močvare. Takvi delovi pretvoreni su u slatine. Slatinjavih oaza ima na atarima Rakovca, Davidovca, Zlatokopa i još nekih drugih sela.

Zona jezerske zaravni, koja ima prosečnu visinu oko 465 metada i koja prati aluvijalnu ravan sa severozapada i jugoistoka, ima posebne pedološke odlike. Ovo je zemljište uglavnom sastavljeno od jezerskih naslaga. Materijal u naslagama dosta je raznovrstan jer se sastoji od zemljišta nejednakog petrografskog sastava. Na pokrivaču jezerskih naslaga, koji je više eksponiran suncu, u velikoj meri razvilo se tipično tlo poznato pod imenom smonica. To je teška, ali relativno plodna zemlja sa znatnim procentom kreča i humusa (moćnost od 1 m do 20 cm). Smonica ima osobinu da za vreme jakih suša brzo ispuca, dok se posle kiše po površini stvara kora. Zato se smonica u vlažnijoj periodu teško ore, jer je lepljiva i masna. Po pomenutoj vrsti tla postali su česti topografski nazivi. Takvi su: Smolnica blizu Vranja, Smolnice na ataru sela Donjeg Vrtogoša, Smolnica na atarima sela Kupinica i Donjeg Neradovca i t. d. Ovi nazivi ujedno pokazuju i gde je smonica najviše raširena.

Pored smonice na jezerskoj zaravni u manjoj meri ima i zemlje gajnjače. One se mahom nalaze u nižim delovima zaravni preko kojih su naneti aluvijalni i deluvijalni materijali i na stranama okrenutim severu. Gajnjače imaju crvenkasto-rudu, ugasitu boju i dosta su rastresite. Prilikom promatranja na terenu njih sam mogao zapaziti na atarima sela Donjeg Pavlovca, Donjeg Neradovca, Donjeg Vrtogoša, Moštanice i drugih. Na jezerskoj zaravni i oko nje, u vidu malih krpa, ovde onde (kod sela Dubnice, Stropskog) mogu se videti i zemlje u narodu zvane: »peščanik«, »beluše«, »rosulje«. Po njima su takode

¹ Pedološka karta Kraljevine Jugoslavije, Zbirka karata Geografskog društva, Broj 1, Beograd 1931.

² Uporediti R. Đorđičković: Uspevanje trešnje na obalama Bregalnice, Luč, god. I, br. 4, str. 155—156, Skopje 1937.

postali pojedini nazivi potesa: Rosulja kod Bujanovca, Peščana kod Stropskog, Peščanica kod Žuželjice i drugi.

U prostranoj zoni kotlinskog okvira, t. j. na padinama planina Vardenika, Besne Kobile, Motina, Karpine, Krstilovice i Oblik-Kukavice, javlja se poseban tip pedološkog zemljišta. On se sastoji od skeletnog tla (primarnog i sekundarnog). Skeletna zemljišta u Vranjskoj kotlini počinju na maloj visini, odmah iznad rečnih korita. Ona se sastoje od rastresite zemlje, čiji sloj iznosi 15 do 30 cm. Ispod ovog sloja nalazi se drugi u debljini oko 20 cm. On se sastoji od stena u raspadanju. Na još većoj dubini počinje neraspadnuta stena. Mestimično na jugoistočnom i severozapadnom kotlinskom okviru mogu se videti i jako skeletna tla. Njih je najviše na padini planine Karpina. Ova zemljišta spadaju većinom u neobrađenu površinu.

Dna dolina planinskih tokova uska su i sastavljena od stenovitih komada, kašto slabo uobljenih. Samo manja dolinska proširenja sastoje se od sitnijeg nanosa. Jedno takvo proširenje postoji u dolini Kleničke Reke između Klinovca i Klenike; drugo proširenje javlja se u dolini Jovačke Reke oko mahale zvane Reka; treće u dolini Trnovačke Reke kod rudnika »Antimon«; četvrto u dolini Trebešinske Reke između sela Gornjeg Trebešinja i Nastavca; peto u dolini Preobraženske Reke kod sela Lepčince, Gornje Otulje i Donje Otulje. Takvih uskih dolinskih proširenja ima i na drugim mestima kotlinskog okvira.

III.

S pogledom na poljoprivrednu proizvodnju izneti pedološki tipovi zemljišta u Vranjskoj kotlini pokazuju različite osobine. Najbolje fizičke odlike imaju finija aluvijalna zemljišta u ravni Južne Morave. Ona lakom obradljivošću, svojom hranljivošću i vlagom omogućavaju kulturama da imaju znatan i stalan prinos skoro svake godine. Zato pomenuti ravničarski delovi u poljoprivrednom životu oblasti čine kulturni teren visoke vrednosti. Na njima mogu da uspevaju razne vrste cerealija.

U odnosu na aluvijalnu ravan zemljište u zoni jezerske zaravni manje je plodno. Ali i pored toga smonica s gajnjačom smatraju se u dobra poljoprivredna zemljišta. Humusni sloj, koji se provlači preko njih, pruža povoljne uslove za raznovrsne kulture. Jedino usevi trpe od suše. To se naročito odnosi na gajnjače.

Skeletna zemljišta, međutim, zato što su uglavnom plitka (pljuskovi ih neprestano spiraju), a u novije vreme i nestalna, u poljoprivrednoj proizvodnji su najsiromašnija (»posna«). Ispod njihovog pokrivača leži vododržljiva stena. Vлага koja padne na površinu zbog toga ne ponire duboko i ne može kasnije obilnije da vlaži gornje slojeve pokrivača. Zatim ova zemljišta u mnogim delovima Vranjske kotline nevezana su i klize (kod sela Gumerišta, Obličke Sene, Leve Reke i t. d.). Ukoliko vegetacija poveže skeletni pokrivač, onda se na njemu može stvoriti dublji sloj zemlje. Skeletna tla naročito traže đubrenje koje ih može učiniti plodnijim do isvezne mere.

J. F. Trifunoski

OVČARSTVO I PAŠNJACI NA OTOCIMA SJEVERNOG JADRANA

Na otocima sjevernog Jadrana ovčarstvo je dosta razvijena poljoprivredna grana, o čemu govore i statistički podaci: na području bivšeg kotara Rab (sa Pagom) po popisu od 15. I. 1955. ima 33.961 grlo, na otoku Krku 21.195 grla i Lošinju (sa Cresom) 26.622 grla. Način držanja ovaca na ovom području je ekstenzivniji i prilagođen terenskim i klimatskim prilikama. Paška ovca ima kvalitetniju vunu od ostalih promenka zahvaljujući merinizaciji, a paški sir je tražen proizvod, tako da postoje povoljni uvjeti za povećanje proizvodnje u ovoj grani na svim otocima. U cilju unapređenja ove grane na ovom području nameće se upravo imperativno rješenje problema povećanja produktivnosti pašnjaka.

Sadnji je sistem iskorišćivanja tih pašnjaka, a to su većinom izrazite kraške kamenjare — neracionalan i ne samo da ne vodi računa o uzdržavanju produktivnosti, već pridonosi njenom stalnom smanjenju. Pašnjaci na otocima ne iskorišćavaju se pregonski, već se ispašuju bez prekida, tako da plemenite trave nemaju mogućnosti osjemenjenja, a na njihov se račun korovi sve više šire. To ukazuje na put sistematskog snižavanja produktivnosti pa-

šnjaka. Ako se tome doda posvemašnji izostanak bilo kakvih meliorativnih zahvata na tim pašnjacima, jasno je da se otočke ovce nalaze iz godine u godinu u slabijim prehrambenim uvjetima, što snižuje njihovu produktivnost i dovodi do degeneracije ovog soja pramenke.

Gotovo sve zadružne organizacije na otocima imaju na svojim ekonomijama ovaca, pa bi bilo potrebno da se u suradnji s Poljoprivrednim stanicama organizira široka akcija melioracije otočkih pašnjaka, koja bi obuhvatila:

1) Meliorativnu, odnosno dopunsku gradnju barem pokusnih pašnjaka u prvo vrijeme, na osnovu podataka pedoloških istražnih radova.

2) Sistematsko pregonsko napasi-varje pašnjaka vodeći računa da se pojedini pašnjak ili bar onaj pokusni ostavi bez iskorištavanja kroz dvije godine radi osjemenjivanja plemenitih trava.

3) Sistematsko provođenje uništavanja korova mehaničkim i kemijskim sredstvima za prvo vrijeme bar u pokusnim parcelama.

4) Iznalaženja prikladnog načina odmjere ekonomskog efekta ovog zahvata u pokusu.

ing. V. T.

OSVRT NA INTERNACIONALNU KONFERENCIJU O DUDOVCU

Početak rujna u Beogradu i Zagrebu održana je Internacionalna konferencija o dudovcu. Ovu je konferenciju organizirala Evropska i Mediteranska organizacija za zaštitu bilja »OEPP«. To je bila četvrta konferencija te vrste i prva u našoj zemlji. Konferenciji su prisustvovali osim stručnjaka OEPP-a stručnjaci iz 9 zemalja, i to iz: Austrije, Bugarske, Francuske, Italije, Jugoslavije, Mađarske, Rumunjske, SSSR-a i Zapadne Njemačke. Konferenciji je predsjedao generalni direktor OEPP-a dr. Wilkins.

Na konferenciji podnijeli su svoje referate: Dr. Beran iz Austrije, Dr. Szelenyi iz Mađarske, Prof. Eliescu iz Rumunjske, Zocenko iz

SSSR-a, Dr. Schenk iz Francuske, pa onda naši stručnjaci Prof. P. Vukasović, Prof. Z. Kovačević, Ing. Petrikova, Dr. Tadić, Dr. Vasiljević i Ing. Maceljčki. Nakon iznesenih referata povela se opširna diskusija, a pored toga strani su stručnjaci u pratnji domaćih pregledali zaražene terene u Vojvodini, gdje je zaraza dudovca najjača.

Osvrnut ćemo se ukratko na tu konferenciju i na današnje stanje dudovca.

Navedenu konferenciju organizirala je Evropska organizacija za zaštitu bilja, a to znači da je štetnik važan za čitavu Evropu i da protiv njega treba povesti posebnu borbu. Stoga su toj konferenciji prisustvo-

vali stručnjaci iz svih zainteresiranih zemalja. Neke od tih zemalja već su u većoj ili manjoj mjeri zaražene dudovcem, dok su druge nezaražene, ali prijeti opasnost da se naskoro i kod njih pojavi taj novi američki uljez iz razreda kukaca. Drevni red konferencije bio je upoznat se sa širenjem dudovca u Evropi, načinima njegova suzbijanja, biologijom i biološkom borbom suzbijanja.

Referenti, koji su podnijeli referate o raširenju dudovca, upoznali su nas sa činjenicom da se taj štetnik širio iz Mađarske u svim pravcima, pa danas postoji zaraza u: Austriji, Čehoslovačkoj, Jugoslaviji, Rumunjskoj i u nekoliko kotara Sovjetskog Saveza, koji se nalaze uz granicu Mađarske. Spomenute zemlje nisu sve jednako zaražene, ali možemo kazati, da je svakako dudovac najjače raširen u Mađarskoj. U istočnim zemljama nalazi se u širenju, u Austriji uglavnom čini štete samo u istočnom dijelu, u Čehoslovačkoj u južnom dijelu. Kako će se on širiti dalje prema istoku i zapadu, pokazat će vrijeme. U Jugoslaviji on je uglavnom zasada najznačajniji kao štetnik u Dunavskom basenu, dok prema zapadu i prema jugu napreduje sporo, jer dolazi u brdske terene. Prema našim dosadanjim opažanjima dudovac preferira otvorene nizine s dovoljno sunca i svijetla, dok se u brdskim terenima manje zadržava i dolazi mjestimično. Što se tiče njegova napada na drveće također se najradije zadržava u drvoredima i voćnjacima, pa tu i tamo na solitarnim stablima i na rubovima šuma dok u gusti šumski sklop, te vlažne i zasjenjene doline rjeđe zalazi.

U izboru hrane on pripada među vrlo polifagne štetnike, jer osim različitog drveća i grmova napada čak i zeljasto bilje. Najmilija hrana mu je svakako dud, a pored toga različite voćke, među njima i orah, a od šumskog drveća najviše strada jasen, brijest i pajavac (*Acer negundo*).

Na konferenciji postavljalo se naročito pitanje kako bi se spriječilo širenje dudovca prema zapadu kod čega je za sada najjače i najviše zainteresirana susjedna Italija. Ukoliko bi dudovac prodro u dolinu Pada,

to bi bilo na veliku štetu uzgoja dudova svilca, koji se još i danas u Italiji na veliko uzgaja radi dobivanja svile. Stoga Talijane vrlo mnogo zanima situacija u pogledu širenja tog štetnika. Zapadna granica dudovca je kod nas za sada linija Čakovec-Varaždin-Zelina-Zagreb-Petrinja. Međutim, na toj liniji dolazi dudovac jače do izražaja sjeverno od Zagreba, a naročito u Podravini, dok je manje raširen južno od Zagreba. Opasnost za zapad u širenju dudovca postoji iz Austrije i Jugoslavije. Ako promotrimo konfiguraciju tla, onda vidimo da bi dudovac u kretanju prema zapadu dolazio uglavnom u brdska područja, gdje su za njega prilike nepovoljne. Prema dosadanjem načinu njegova širenja kod nas, on bi se mogao prirodno širiti prema zapadu samo dolinom Drave i Save. Put dolinom Drave bio bi zasada povoljniji za njegovo širenje prema zapadu, jer mu pretstoje na tom putu široke nizine Prekomurja i Dravsko polje, ali prodirući dalje prema zapadu naišao bi dudovac u Sloveniji na brdske terene. Dolinom Save on će još teže prodirati prema zapadu jer se ta dolina prema Sloveniji suzjuje, a u nizinu dolazi tek pred Ljubljanom. Kod svoga prirodnog širenja dudovcu bi činile zapreke uske doline i brda, koje on prema dosadanjim opažanjima izbjegava. Dok je njegovo širenje na prirodan način prema zapadu po našem mišljenju otežano, dotle postoje za njega razne mogućnosti da se pasivnim putem proširi. Poznato je da je njegova gusjenica prenešena u više navrata i po nekoliko desetaka kilometara daleko. Takav je slučaj bio prijevoz gusjenica kamionom iz Preloga u Međimurju u Zaprešić kod Zagreba, što predstavlja daljnu cca 100 km. Ovaj način prijenosa dudovca opasniji je predubježno od aktivnog širenja. Utvrđeno je naime da njegove gusjenice mogu biti prenesene s poljoprivrednim proizvodima i plodovima, pa je utvrđeno da je bio prenesen iz naših krajeva groždem u Njemačku. S obzirom pak na to da on nije nikakav izbirač na hrani, postoji opravdana sumnja da će se on postepeno širiti i dalje po Evropi, a intenzitet njegova pojavljivanja zavisit će o kli-

matskim prilikama i vrsti hrane u pojedinim krajevima.

Zbog toga što dudovac posjeduje nekoliko vrlo karakterističnih i za potencijal razmnažanja pozitivnih osobina ne možemo zasada bez detaljnijeg proučavanja postavljati prognozu o njegovu širenju i štetnosti. U svome širenju i potencijalu razmnažanja zavisi dudovac u vrlo jakoj mjeri o klimatskim prilikama u pojedinim godinama, koje utječu ne samo na intenzitet njegove pojave već i na broj generacija. Kad pak uzmemo u obzir da i vrsta hrane ima utjecaj na intenzitet njegove pojave i broj generacija, onda vidimo da su ta dva faktora od presudne važnosti za pojavu i širenje dudovca. Ondje gdje dudovac nailazi na povoljnu hranu i gdje vladaju za njega povoljne klimatske prilike on može počinuti ogromne štete. Gdje ta dva faktora nisu za njega povoljni, tu se on javlja u maloj mjeri ili uopće ne dolazi.

Ove činjenice došle su do izražaja i na samoj konferenciji, pa su se neki od referenata osvrnuli na tog štetnika kao jednu vrstu, koja nije tako opasna, jer prirodni faktori otežavaju njegovo jače ili katastrofalno širenje. S obzirom na to što on najjače napada dudove, to je on najopasniji u onim krajevima, gdje ima dudova i gdje se uz to vrši uzgoj dudova svilca, jer se suzbijanje može u tim krajevima vršiti samo mehanički, dok kemijska metoda dolazi eventualno u obzir kod II. generacije. Ali s obzirom na to što dudovac pored dudu napada gotovo sve vrste voćaka, može on počinuti ogromne štete u voćarskim krajevima, koji mu klimatski odgovaraju. O štetnosti dudovca uvjereni su se delegati konferencije, kada su obišli zaražena područja u Vojvodini, gdje smo nalazili drvoređe voćaka osobito dudova i voćnjake s potpuno obrštenim stablima zapređenim predom dudovčevih gusjenica.

Pregled zaraženih terena ne samo u Vojvodini nego na čitavom zaraženom području u našoj zemlji pokazuje, da pojava dudovca po svome intenzitetu vrlo jako varira iz godine u godinu i od generacije do generacije. Dok je jedne godine napad dudovca u I generaciji bio vrlo jak, u II. slabiji, iduće godine može

biti obratno, pa što više može se pojaviti i III. generacija. Međutim, primjećuje se, da se tom štetniku kod nas posvećuje premalo pažnje i da se uglavnom suzbijanje vrši mjestimice. Dok je u jednom selu izvršeno temeljito mehaničko i kemijsko suzbijanje, dotle u susjednim selima nalazimo na desetke gusjeničnih zapredaka po voćkama. Jedan od razloga tom manjkavom provođenju mjera suzbijanja jest razlog i nejednako pojavljivanje dudovca, ali ako se ne bude provadalo suzbijanje sistematski, onda će iznurene voćke pored dosadanih štetnika i bolesti stradavati još i od dudovca, pa će to još pogoršati stanje u našim voćnjacima.

U vezi sa suzbijanjem potrebno se osvrnuti još na jedan zahtjev, koji su postavili Talijani i Francuzi na spomenutoj konferenciji. Oni zajedno s direktorom OEPP-a traže, da mi poduzmemo korake za sprečavanje širenja dudovca prema zapadu. Prema tome trebalo bi na zadnjoj granici proširenja dudovca, t. j. na liniji Čakovec-Varaždin-Zelina-Zagreb, pa eventualno do Siska načiniti zaštitnu barijeru. Iako takve barijere u borbi protiv štetnika, koji su importirani, nisu dosada gotovo nigdje dale potpuno zadovoljavajući rezultat, one su u većini slučajeva spriječile brzo prodiranje novog insekta. U borbi protiv dudovca pri današnjem stanju njegova raširenja ne mogu se primijeniti uobičajene karantenske mjere, jer se ovdje prvenstveno radi o prirodnom širenju štetnika. Kod pasivnog širenja mogla bi se organizirati kontrola vozila i robe iz zaraženih područja u nezaražena. Prirodno pak širenje moglo bi se sprečavati sistematskim provođenjem mjera suzbijanja. Prema tome bi trebalo u zaštitnom pojasu voditi od proljeća do jeseni stalno stručnu kontrolu o pojavi dudovca i uništavati njegove gusjenične zapretke. Na taj način, u koliko se ne bi uspjelo potpuno spriječiti njegovo širenje prema zapadu prodiranje bi se odgodilo i ono bi teško mnogo polaganije nego ako se ta borba ne organizira. Organizirana borba u zaštitnom pojasu bila bi od naročite koristi za naše tipične voćarske krajeve, koji leže na zapadu od tog pojasa. Z. Kovačević